

ساخت و درستی آزمایی مقیاس زناشویی سنجش نیازهای اساسی*

منا معارف^۱، حمید رضاییان فرجی^۲، زهره خسروی^۳، علیرضا بانیشی^۴

Development and validation of the couple's basic needs assessment scale

Mona Maaref¹, Hamid Rezaeian faraji², Zohreh khosravi³, Alireza Baneshi⁴

چکیده

زمینه: محور مداخلات واقعیت‌درمانی در کار با زوجین، کمک به آگاهی یافتن از نیازها و ارضای آنها در یکدیگر است. بنابراین سنجش نیازهای اساسی، مبتنی بر مفاهیمی که در بافتار زناشویی می‌بایند، نیازمند داشتن ابزاری معتبر است. **هدف:** هدف اصلی این پژوهش ساخت و بررسی ویژگی‌های روانسنجی مقیاس زناشویی سنجش نیازهای اساسی بود. **روش:** طرح پژوهش حاضر از نوع همبستگی است. ۱۰۴۹ متأهل (۵۰۴ زن و ۵۴۵ مرد) با روش نمونه‌گیری خوشه‌ای دو مرحله‌ای گزینش شدند. درستی همگرا از طریق همبستگی با پرسشنامه نیازهای اساسی گلسر (سالاری و صاحبی، ۱۳۸۳) آزمون شد. **یافته‌ها:** تحلیل عاملی اکتشافی و تأییدی، هر کدام با ۵۰ درصد از داده‌ها صورت گرفت؛ تحلیل عاملی اکتشافی نشان داد که مقیاس زناشویی سنجش نیازهای اساسی، پنج بُعد (امنیت، عشق، قدرت، تفریح و آزادی) را در برمی‌گیرد و نتایج تحلیل عاملی تأییدی، این پنج بُعد را تأیید کرد. بین مقیاس زناشویی سنجش نیازهای اساسی با مقیاس نیازهای اساسی گلسر همبستگی قوی وجود داشت و درستی همگرا تأیید شد ($p < 0/01$, $p < 0/05$). قابلیت اعتماد مقیاس زناشویی سنجش نیازهای اساسی نیز از روش همسانی درونی آلفای کرونباخ با مقدار ۰/۹۰ و از طریق بازآزمایی با مقدار ۰/۹۱ بدست آمد. **نتیجه‌گیری:** مقیاس زناشویی سنجش نیازهای اساسی برای استفاده در زوج‌درمانی با زوج‌های ایرانی از قابلیت اعتماد و درستی کافی برخوردار است.

واژه کلیدها: نیازهای اساسی، روانسنجی، نظریه انتخاب، واقعیت‌درمانی، زوج‌درمانی

Background: The focus of reality therapy interventions in working with couples, is to raise couple's awareness of their needs and to help them meet each other's needs. Having a valid instrument is needed to measure these basic needs based on their manifestations in terms of close relationship of the couples. **Aims:** The aim of the present study was to develop and examine psychometric properties of the couple's basic needs assessment scale (CBNAS). **Method:** The present study was correlational study. 1049 married individuals (504 women, 545 men) were selected by two-stage cluster sampling. The convergent validity was assessed by finding a correlation between the questionnaire of basic needs (Salari & Sahebi, 1383) and CBNAS. **Results:** the first half of the data was devoted to test the exploratory factor analysis and the second half of the data was devoted to test the confirmatory factor analysis. The exploratory factor analysis revealed the CBNAS comprises of five dimensions (security, love, power, fun, & freedom) and the result of confirmatory factor analysis confirmed the five dimensions. There was a strong correlation between the CBNAS and the questionnaire of basic needs, which supported the convergent validity for the the couple's basic needs assessment scale ($p < 0/01$, $p < 0/05$). The reliability of the CBNAS demonstrated a good internal consistency with Cronbach's alpha value of 0/90 and Test-retest value of 0/91. **Conclusions:** the CBNAS could be used as a reliable and valid scale in couple therapy among Iranian couples. **Key words:** Basic needs, Psychometric, Choice theory, Reality therapy, Couple therapy

Corresponding Author: rezaeian19237@alzahra.ac.ir

* این مقاله برگرفته از پایان‌نامه دکتری نویسنده اول است.

^۱ دانشجوی دکتری مشاوره، دانشگاه الزهراء، تهران، ایران

^۲ استادیار، گروه مشاوره دانشگاه الزهراء، تهران، ایران (نویسنده مسئول)

^۱ Ph D Student of Counseling, Alzahra University, Tehran, Iran

^۲ Assistant Professor, Department of Counseling, Alzahra University, Tehran, Iran (Corresponding Author)

^۳ استاد، گروه روانشناسی دانشگاه الزهراء، تهران، ایران

^۳ Professor, Department of Psychology, Alzahra University, Tehran, Iran

^۴ دانشجوی دکتری سنجش و اندازه‌گیری، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران

^۴ Ph D Student of Assessment and Measurement, Allameh Tabataba'i University, Tehran, Iran

پذیرش نهایی: ۹۸/۰۶/۲۸

دریافت: ۹۸/۰۴/۲۵

مقدمه

مطرح می‌ساخت. با این وجود نتایج پژوهش آنها حاکی از عدم موفقیتشان در ساخت ابزاری دقیق‌تر از پرسشنامه خودسنجی نیازهای اساسی بود. پس از این تلاش، برون و اسونسون (۲۰۰۵) با هدف ساخت ابزاری معتبر برای ارائه یک سنجش عینی‌تری از نیازهای اساسی افراد، اقدام به ساخت ابزار سنجش نیازها مبتنی بر بافتار^۶ کردند که نتایج تحلیل‌ها حاکی از برخورداری ابزار از درستی و قابلیت اعتماد بود. با این حال این ابزار مختص به سنجش نیازهای زوجین نبود و بافتارهای گوناگونی را در دامنه‌ای از رفتار در محیط‌های خانوادگی تا محیط‌های کاری و از رفتار با افراد آشنا تا غریبه مدنظر قرار می‌داد. این امر در ارتباط با پرسشنامه نیازهای اساسی ساخته شده توسط سالاری و صاحبی (۱۳۸۳) نیز صادق است. این ابزار سنجش نیز با تمرکز بر بافتار خانواده طراحی نشده به طوری که ویژگی‌های روان‌سنجی آن توسط دارابی (۱۳۹۴) بر جمعیت دانش‌آموزان دبیرستانی اندازه‌گیری شده است.

فقدان یک چنین ابزاری احتمالاً به این سبب است که نظریه انتخاب و واقعیت‌درمانی از ابتدای شکل‌گیری‌اش بر فرد متمرکز بوده است و در نتیجه مفهوم ارضای نیازها را نیز در ارتباط با خود فرد در نظر گرفته (گراهام، سائرهبر و بریتزمن، ۲۰۱۳) و از مضامین بین فردی و اجتماعی نیازها (روبی و همکاران، ۲۰۱۲) غافل مانده است.

با در نظر گرفتن این خلاء، معارف (۱۳۹۸) در پژوهشی کیفی با هدف تشریح و تولید مفاهیم مربوط به پنج نیاز اساسی نظریه انتخاب، با تمرکز بر بافتار زناشویی و بر مبنای تجارب زیسته بدست آمده از مصاحبه با متأهلین، تلاش کرد تا مضامین بین فردی نیازها را مورد توجه قرار دهد و بر اساس مضامین بدست آمده، تعاریف عینی‌تری از نیازها را در زندگی مشترک به تصویر بکشد.

بر اساس نتایج پژوهش وی، در زندگی مشترک نیاز به بقا به معنای امنیت و در سه جنبه هیجانی، اقتصادی و جسمانی تجلی می‌یابد. امنیت هیجانی معادل با تجربه آرامش و سازش، داشتن احساس کنترل بر جریان زندگی، برخورداری از اطمینان و حمایت، ایمنی در برابر اتفاق‌های غیرمنتظره و تجربه احساس ارزشمندی؛ امنیت اقتصادی برابر با تأمین بودن به لحاظ مالی، برخورداری از ثبات

نظریه انتخاب^۱ و واقعیت‌درمانی^۲، با این باور که افراد برای تأمین نیازهای اساسی‌شان ازدواج می‌کنند (گلسر، ۱۹۹۸؛ سمدی، ۱۹۹۱)، مدت مدیدی است که در کار با زوجین و خانواده‌ها به کار گرفته می‌شوند (فیتزجرالد، ۲۰۱۱). بر اساس این روی‌آورد، افراد با پنج نیاز اساسی، ذاتی و همگانی شامل نیاز به عشق^۳، قدرت^۴، آزادی^۵، تفریح^۶ و بقا^۷ زاده می‌شوند (روبی، ووبلینگ و کارلسون، ۲۰۱۲) که در زندگی مشترک، تفاوت در شدت و ضعف این نیازها در همسران یا وجود یک ناهمخوانی یا یک فقدان اشتراک میان انتظاراتی که هر شریک درباره نحوه برآوردن نیازها دارد، می‌تواند منجر به تعارضات زناشویی گردد (هافتسلر، میمز و تامپسون، ۲۰۰۴). بنابراین واقعیت-درمانگران در کار با زوجین، مداخلات درمانی را با محوریت بررسی خواسته‌ها، آگاهی یافتن زوجین از نیازهای یکدیگر و ارضا شدن نیازهای اساسی درون رابطه بکار می‌گیرند (گلسر، ۱۹۹۸؛ ووبلینگ، ۲۰۰۰).

با این حال، علیرغم اهمیت مفهوم نیاز در زوج‌درمانی‌های مبتنی بر نظریه انتخاب، تا جایی که بررسی‌ها نشان می‌دهد تاکنون هیچ ابزار عینی جهت سنجش و اولویت‌دهی نیازهای اساسی با تمرکز بر بافتار زناشویی، طراحی نشده است. اولین ابزاری که جهت سنجش شدت نیازهای اساسی و در ارتباط با سازگاری نیازهای شخصی زوجین ساخته شد، نیمرخ شدت نیازها^۸ (گلسر و گلسر، ۲۰۰۰) بود. گلسر (۲۰۰۰)، این نیمرخ را به زوجین با هدف ارتباط برقرار کردن با خود و رابطه‌شان، به عنوان ابزاری ارزشمند معرفی و به آنها پیشنهاد کردند تا خودشان و یکدیگر را در هر یک از پنج نیاز اساسی درجه بندی کنند (هافتسلر و همکاران، ۲۰۰۴). با این حال این ابزار علیرغم اینکه به راحتی استفاده، فهم و نمره‌گذاری می‌شد، بسیار انتزاعی بود و در نتیجه برای زوجین درک درستی از نیازهای خود و طرف مقابلشان فراهم نمی‌آورد (هافتسلر و همکاران، ۲۰۰۴). بنابراین هافتسلر و همکاران (۲۰۰۴) تلاش کردند تا یک نسخه تغییر یافته از نیمرخ شدت نیازها را بوجود آوردند که نه تنها ویژگی‌های مثبت مقیاس اصلی را حفظ می‌کرد، بلکه مفاهیم نیازها را بگونه عینی‌تری

6. fun

7. survive

8. the need-strength profile

9. the contextual need assessment

1. choice theory

2. reality therapy

3. love

4. power

5. freedom

روش

طرح پژوهش حاضر به لحاظ هدف، از نوع پژوهش‌های بنیادی و از حیث جمع‌آوری داده‌ها، از نوع پژوهش‌های توصیفی مبتنی بر مطالعات همبستگی است.

جامعه آماری، نمونه و روش نمونه‌گیری: بر مبنای گزارش مرکز آمار ایران از توزیع سنی جمعیت متأهلین شهر تهران در سال ۱۳۹۶، جامعه آماری در این پژوهش، متشکل از کلیه متأهلین بالای ۲۰ سال ساکن در شهر تهران در بازه زمانی سال ۹۶ تا ۹۸ تعریف شد. نظر به اینکه نمونه‌های پژوهش، در روش تحلیل عاملی اکتشافی بر اساس تعداد متغیرهای اکتشافی حداقل دو تا حداکثر ده برابر متغیرها تعیین می‌گردند (کلاین، ۲۰۱۰)، به همین دلیل با توجه به تعداد متغیرهای اکتشافی (۱۳۶ گویه) در پژوهش حاضر به ازای هر متغیر حدود هشت نفر پاسخ دهنده لحاظ شد و در نهایت ۱۰۴۹ زن یا مرد متأهل به شیوه نمونه‌گیری خوشه‌ای دو مرحله‌ای^۲ برای اجرای نهایی، گزینش شدند. به این صورت که در گام نخست، از پنج بخش مرکز، شرق، غرب، شمال و جنوب تهران، مناطق مختلفی (از مرکز، مناطق ۱۰، ۱۱، ۱۲؛ از شرق، مناطق ۴ و ۷؛ از غرب، مناطق ۲ و ۵؛ از شمال، مناطق ۱ و ۳ و از جنوب، مناطق ۱۶ و ۱۸) تعیین شد. سپس در مرحله دوم پژوهش، بوسیله نمونه‌گیری دردسترس^۳ از سرای محله و بوسیله نمونه‌گیری تصادفی^۴، از شعب بانک پارسیان، مدارس دولتی و غیرانتفاعی دخترانه و پسرانه، نمونه‌ها بدست آمدند. به این صورت که لیست متأهلین از مدارس و شعب مورد اشاره برای انتخاب نمونه تهیه شد. ۵۰۴ نفر (۴۸ درصد) از شرکت‌کنندگان، زن و ۵۴۵ نفر (۵۲ درصد) دیگر مرد بودند. لازم به ذکر است که شرکت‌کنندگان پژوهش، متأهلین بودند، نه زوجین. پراکندگی تحصیلات در بین شرکت‌کنندگان بین زیردیپلم تا دکتری بود. بعلاوه گروهی نیز تحصیلات حوزوی داشتند. اما اغلب شرکت‌کنندگان، تحصیلات کارشناسی (۵۱/۹ درصد) و کارشناسی ارشد (۲۶/۴ درصد) داشتند و به لحاظ سنی بین ۲۹ تا ۵۵ سال بودند (میانگین سنی: ۴۰ و انحراف معیار: ۱۱ سال). همچنین برخی از آنها کمتر از یک سال ازدواج کرده در حالی که برخی تا حدود ۲۵ سال از ازدواجشان می‌گذشت (میانگین سن ازدواج: ۱۴ و انحراف معیار: ۱۱/۳۷ سال). بیشتر آنها بدون فرزند (۳۱ درصد)، یا دارای یک (۱۹ درصد) و حداکثر دو

اقتصادی و حفظ دستاوردهای اقتصادی؛ و امنیت جسمانی معادل با جنبه‌ای تعریف می‌شود که مستقیماً با جسم زوجین در ارتباط است و خود رابطه جنسی از بعد فیزیکی، محفوظ بودن از بیماری‌های مقاربتی و خطرات جانی - جسمانی (عدم پرخاشگری فیزیکی در همسران و محفوظ بودن خانه از تعرض دیگران) را شامل می‌شود. در ارتباط با سایر نیازها نیز، نیاز به عشق در زندگی مشترک با مفاهیمی چون احساس همبستگی صمیمانه، ارتباطی غیرخود خواهانه، تجربه رومانیتیک و هیجانی، پیوند عاطفی متقابل و تجربه ارزشمندی بروز پیدا می‌کند و نیاز به آزادی، بر اساس تجاربتی چون داشتن هویت مستقل، عدم اسارت، برخورداری از استقلال عمل و بهره‌مندی از حق و حقوق تعریف می‌شود. همچنین نیاز به قدرت در زندگی مشترک بر دو جنبه اصلی مستولی شدن و بالندگی دلالت دارد و مفاهیمی چون کنترل‌گری، برتری طلبی، مالکیت‌جویی و حاکمیت‌خواهی (جنبه‌های مستولی شدن قدرت)، داشتن احساس شایستگی، کمال طلبی و تأثیرگذاری (جنبه‌های بالندگی قدرت) را شامل می‌گردد. در آخر نیز تفریح در رابطه زناشویی، با مفهوم لذت بردن از در کنار هم بودن معنا می‌یابد که در قالب نیاز، خود را در تمایل داشتن به از هم لذت بردن، باز بودن و یافتن فراغت موقت از مسئولیت‌های زندگی نشان می‌دهد و مضامینی چون خندیدن، یادگیری و کسب تجربیات جدید را در برمی‌گیرد (معارف، ۱۳۹۸).

بنابراین با هدف ایجاد این امکان که در زوج‌درمانی و مشاوره‌های پیش از ازدواج، دیدگاه عینی‌تری از نیازهای اساسی در زندگی مشترک ارائه شود و به زوجین و افرادی که قصد ازدواج دارند کمک گردد تا مفاهیم کلی ۵ نیاز بقا (امنیت)، عشق، آزادی، قدرت و تفریح را در معانی مرتبط با بافتار زناشویی و به طور ملموس دریابند و از دنیای مطلوب^۱ یکدیگر به درک بهتری نائل شوند، پژوهش حاضر به دنبال پاسخ‌گویی به این سؤال است که آیا می‌توان بر اساس مفاهیم نیازهای اساسی ارائه شده مبتنی بر بافتار زناشویی (معارف، ۱۳۹۸)، ابزاری عینی و دارای قابلیت اعتماد و درستی جهت سنجش شدت و اولویت‌بندی نیازهای زوجین تهیه کرد؟

3. convenient sampling

4. random sampling

1. quality world

2. two-stage cluster sampling

تماتیک^۱ و بر مبنای مصاحبه نیمه ساختار یافته انجام شده است). از آنجا که ساخت مقیاس زناشویی سنجش نیازهای اساسی بر مبنای مفاهیم موجود در پژوهش کیفی مذکور صورت گرفته، بنابراین این مقیاس از درستی محتوایی لازم برخوردار است (درستی داده‌ها در پژوهش کیفی معارف (۱۳۹۸) با بکارگیری راهبردهای چندگانه چون استفاده از روش بررسی توسط اعضا^۲، صرف زمان کافی جهت جمع‌آوری داده‌ها، نمونه‌گیری هدفمند با حداکثر تنوع^۳، رسیدن به اشباع^۴ افزایش یافته است).

۲. اصلاح گویه‌های طراحی شده: در این مرحله پرسشنامه‌ها بصورت مداد - کاغذی بین ۱۱۴ فرد متأهل (۵۰ زن و ۶۴ مرد) به صورت آزمایشی به اجرا درآمد. پس از جمع‌آوری پرسشنامه‌ها و تحلیل داده‌ها مبتنی بر نتایج تحلیل آماری، گویه‌های ضعیف یا نامناسب موجود در مقیاس مشخص، و در نتیجه حذف یا تغییر یافتند و به جای گویه‌های حذف شده، گویه‌هایی جدید طراحی و اضافه شدند. مبنای حذف گویه‌ها نداشتن همبستگی با کل آزمون، انتخاب بالاتر از ۷۰ درصد یک گزینه از بین همه گزینه‌های آزمون، کجی و کشیدگی بیش از حد، انتخاب گزینه میانی به عنوان خطای میانه بود. گویه‌هایی که ضریب همبستگی کمتر از ۰/۳۰ با گویه‌های هر مؤلفه نیازها و کل نیازها داشتند، اصلاح یا حذف شدند. در نهایت ۱۳۶ گویه جهت اجرای اصلی طراحی شد.

۳. اجرای اصلی مقیاس: حدود ۱۳۰۰ پرسشنامه اصلاح شده در میان افراد جامعه هدف، توزیع شد که از این میان، تعداد ۱۰۰ عدد پرسشنامه بازنگشت و ۱۵۱ پرسشنامه نیز ناقص و یا به وضوح با بی حوصلگی تکمیل شده بود. در نهایت ۱۰۴۹ نفر فرآیند تکمیل و بازگردانی پرسشنامه‌ها را به طور کامل انجام دادند.

روش جمع‌آوری اطلاعات: پس از هماهنگی با حوزه‌های بانک پارسیان، اداره کل آموزش و پرورش شهر تهران و سرای محله‌های واقع در مناطق مذکور، به متاهلین، مراجعه و پس از توضیح اهداف پژوهش از آنها درخواست شد که در پژوهش شرکت کرده و به پرسشنامه محقق ساخته مقیاس زناشویی سنجش نیازهای اساسی پاسخ دهند. در میان این تعداد، ۶۶ نفر علاوه بر تکمیل پرسشنامه محقق ساخته، پرسشنامه نیازهای اساسی (سالاری و صاحبی، ۱۳۸۳) را به منظور محاسبه درستی مقیاس، تکمیل و ۸۰ نفر نیز در بازه زمانی دو

فرزند (۱۹ درصد) بودند و تعداد اندکی از آنها بیش از دو فرزند داشتند (۹ درصد). علاوه بر این، در این پژوهش برای بررسی درستی همگرا و بازآزمایی به ترتیب از ۶۶ و ۸۰ مشارکت‌کننده متأهل کمک گرفته شد که میانگین سن (۳۹/۰، $t=-0/۳۹$ ، $p=0/۶۹$)، مدت ازدواج (۷۷/۰، $t=-0/۷۷$)، تحصیلات ($\chi^2=0/۶۴$ ، $p=0/۴۴$) و همچنین توزیع فراوانی تعداد فرزندان ($\chi^2=10/۹۵$ ، $p=0/۰۵$) در این دو گروه نشان داد که در مشخصه‌های مذکور، شرکت‌کنندگان مربوط به بررسی بازآزمایی و درستی همگرا با شرکت‌کنندگان مطالعه اصلی مشابه می‌باشند.

ابزار

در این پژوهش دو ابزار؛ یکی پرسشنامه نیازهای اساسی (سالاری و صاحبی، ۱۳۸۳) جهت سنجش درستی آزمون و دیگری مقیاس محقق ساخته زناشویی سنجش نیازهای اساسی به اجرا درآمد:

پرسشنامه نیازهای اساسی: این پرسشنامه بر اساس نظریه گلسر، توسط سالاری و صاحبی (۱۳۸۳) تهیه شده که شامل ۵ نیاز اساسی؛ ۱. نیاز به امنیت، ۲. نیاز به عشق و تعلق، ۳. نیاز به آزادی، ۴. نیاز به قدرت و ۵. نیاز به تفریح می‌گردد. این پرسشنامه ۳۵ گویه دارد (برای هر نیاز ۷ گویه) که از ۱ تا ۵ نمره گذاری می‌شود (بسیار کم: ۱، کم: ۲، متوسط: ۳، زیاد: ۴ و بسیار زیاد: ۵). ویژگی‌های روان سنجی این آزمون توسط دارابی (۱۳۹۴) اندازه‌گیری شد. وی این آزمون را در میان دانش‌آموزان دبیرستانی شهر تهران بر روی حجم نمونه ۱۱۵۰ نفر (۵۷۶ دختر و ۵۷۴ پسر) اجرا کرد. بررسی درستی سازه این آزمون از طریق تحلیل مؤلفه‌های اصلی صورت گرفت؛ ۵ عامل استخراج شد که روی هم ۴۷/۵۴۱ درصد کل واریانس متغیرها را تبیین می‌کرد. ضریب آلفای کرونباخ بدست آمده نیز برای نیاز به بقا، عشق، قدرت، آزادی و تفریح در پسران به ترتیب؛ ۰/۶۹، ۰/۸۱، ۰/۷۷، ۰/۷۹، ۰/۸۷ و در دختران به ترتیب برابر با ۰/۶۲، ۰/۷۸، ۰/۷۸، ۰/۷۱، ۰/۸۴ بود. مقیاس زناشویی سنجش نیازهای اساسی: این ابزار محقق ساخته جهت بررسی ویژگی‌های روان‌سنجی‌اش در نمونه حاضر مورد استفاده قرار گرفت. برای ساخت این ابزار مراحل ذیل طی شد:

۱. تدوین فهرستی از گویه‌ها: بر اساس مفاهیم نیازهای اساسی در بافتار زناشویی (معارف، ۱۳۹۸)، ۱۲۷ گویه طراحی شد. (مفاهیم نیازهای اساسی در پژوهش معارف (۱۳۹۸) به روش تحلیل

۳. purposeful sampling with maximum variation

۴. saturation

۱. thematic analysis

۲. member checking

انجام دادن تحلیل عاملی وجود دارد. در این مطالعه مقدار آزمون کروییت بارتلت ($\chi^2=170.27/85$) با $P=0/0001$ با درجه آزادی ۴۶۵ نشان داد که این مفروضه و حداقل شرط برای انجام تحلیل عاملی برقرار است. بعلاوه نتایج نشان داد مقدار شاخص کفایت نمونه‌برداری کیسر - مایر - الکین، برابر با ۰/۹۱ است و از آنجایی که مقدار حداقل این شاخص برای کسب اطمینان از کفایت ماتریس داده‌ها برای عامل‌پذیری، ۰/۷۰ است و مقدار بدست آمده از این مقدار بیشتر بود، امکان ساختار عاملی پرسشنامه فراهم شد.

سپس با در نظر گرفتن بارهای عاملی بالاتر از ۰/۴۰؛ عامل‌های با حداقل ۵ گویه، با ارزش ویژه بالاتر از یک و عدم وجود بار عاملی گویه بر روی دو یا چند عامل، پنج عامل استخراج شد. با در نظر گرفتن این ملاک‌ها از مجموع ۱۳۶ گویه، تنها ۴۹ گویه باقی ماند. دیگر گویه‌ها بارهای عاملی ضعیفی داشتند و در ساختار عاملی بر روی عامل‌های استخراجی بار عاملی نداشتند.

تحلیل عاملی اکتشافی از شیوه عامل‌یابی مؤلفه‌های اصلی و چرخش واریماکس ساختار پرسشنامه با بارهای عاملی بالاتر از ۰/۴۰ بررسی شد. نتایج بدست آمده نشان داد که ساختار پرسشنامه از پنج عامل تشکیل شده است. ارزش ویژه عامل‌های بدست آمده به ترتیب ۹/۲۷، ۴/۵۰، ۲/۷۱، ۲/۴۶ و ۱/۷۵ بود که به ترتیب ۱۸/۹۳، ۹/۱۹، ۵/۵۲، ۵/۰۲ و ۳/۵۸ درصد از واریانس را تبیین می‌کردند. کل واریانس تبیین شده توسط آزمون ۴۲/۲۴ درصد بود.

با توجه به گویه‌های هر عامل، عامل‌های یکم تا پنجم به ترتیب قدرت، عشق، تفریح، آزادی و امنیت نامیده شده است. این عامل‌ها به ترتیب ۱۴، ۱۰، ۱۳، ۷ و ۵ گویه را به خود اختصاص دادند. برای ساده‌سازی ساختار عاملی پرسشنامه، همان‌طور که گفته شد از چرخش واریماکس استفاده شد. مبانی تعداد عامل‌ها براساس ملاک‌های: ارزش‌های ویژه بالاتر از یک، شیب نمودار سنگ ریزه، درصد واریانس تبیین شده توسط هر یک از عامل‌ها و میزان بارهای عاملی چرخش‌نیافته در نظر گرفته شد. نتایج نشان داد که آخرین ارزش بالاتر از یک است و بعلاوه هر عامل سهم قابل توجهی از واریانس را تبیین می‌کند.

تا سه هفته پس از پاسخ‌دهی به پرسشنامه محقق ساخته، به منظور برآورد قابلیت اعتماد مقیاس، مجدداً همان پرسشنامه را پر کردند. روش آماری: برای بررسی وضعیت تحصیلات، سن، مدت ازدواج و تعداد فرزندان از شاخص‌های توصیفی استفاده شد. همچنین برای بررسی درستی سازه با استفاده از نیمی از داده‌ها (که به صورت تصادفی و با دستور نرم‌افزار SPSS انتخاب شدند) از تحلیل عاملی اکتشافی به شیوه محور اصلی و با چرخش واریماکس استفاده و با نیمه دوم داده‌ها با توجه به ساختار بدست آمده از تحلیل عاملی اکتشافی، تحلیل عاملی تأییدی آزمون برازش داده‌ها انجام گردید. بررسی درستی همگرا از طریق ضریب همبستگی پیرسون مورد سنجش قرار گرفت. برای بررسی قابلیت اعتماد آزمون از شیوه همسانی درونی آلفای کرونباخ کمک گرفته شد و با استفاده از ضریب همبستگی پیرسون ضریب بازآزمایی بدست آمد. برای محاسبه ویژگی‌های سؤال (ضریب تشخیص و دشواری) از نرم‌افزار Lertap ویرایش پنجم استفاده شد. این نرم‌افزار ویژگی‌های روانسنجی پرسشنامه را بر اساس نظریه کلاسیک اندازه‌گیری، بررسی می‌کند. ساختار عاملی اکتشافی و تأییدی به ترتیب در نرم افزارهای SPSS ویرایش ۲۲ و لیزرل ویرایش ۸/۷۲ محاسبه و همبستگی و بررسی قابلیت اعتماد نیز از طریق SPSS انجام شد.

یافته‌ها

ساختار عاملی مقیاس زناشویی سنجش نیازهای اساسی از شیوه تحلیل عاملی اکتشافی صورت پذیرفت. در ادامه نتایج مربوط به تحلیل عاملی اکتشافی و تأییدی به صورت جداگانه ارائه شده است. تحلیل عاملی اکتشافی: فرم اولیه مقیاس، ۱۳۶ گویه داشت که با بررسی نحوه پاسخ‌دهی به گزینه‌ها، گویه‌هایی که در آن تنها به یک گزینه پاسخ داده شده بود، حذف گشتند (۱۰ گویه)، بعلاوه شاخص‌های کشیدگی و کجی نیز برای هر گویه محاسبه شد که در این مرحله تنها ۳ گویه کنار گذاشته شدند. در ادامه ماتریس همبستگی بین گویه‌ها مورد بررسی قرار گرفت. معناداری اطلاعات موجود در یک ماتریس از طریق آزمون مربع کای بارتلت انجام شد که معنادار بودن این آزمون حداقل شرط لازم برای انجام دادن تحلیل عاملی است. در آزمون بارتلت فرض صفر این است که متغیرها فقط با خودشان همبستگی دارند و رد فرض صفر حاکی از آن است که ماتریس همبستگی دارای اطلاعات معنادار است و حداقل شرایط لازم برای

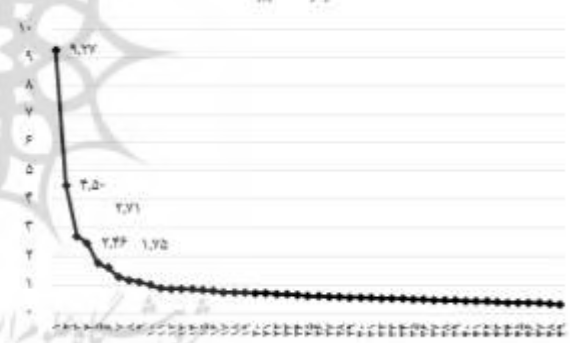
جدول ۱. بارهای عاملی و سهم اشتراک هر گویه در تحلیل عاملی اکتشافی، بارعاملی و مقدار آماره t در تحلیل عاملی تأییدی				
ردیف	عبارت	تحلیل عاملی اکتشافی		تحلیل عاملی تأییدی
		بارعاملی	اشتراک	
t-value				
قدرت				
۱	برایم مهم است که احساس کنم همسرم مطیع و فرمانبردار است.	۰/۷۰	۰/۵۳	۰/۴۶*
۲	در زندگی مشترک این من هستم که باید رئیس باشم.	۰/۶۹	۰/۵۴	۰/۵۷*
۳	در زندگی مشترک، اهل این هستم که برای همسرم تعیین و تکلیف کنم.	۰/۶۸	۰/۵۶	۰/۴۵*
۴	بنظرم در مسائل اساسی زندگی مشترک (امور مالی، جا به جایی منزل، روابط اجتماعی...) من باید تصمیم گیرنده نهایی باشم.	۰/۶۵	۰/۴۸	۰/۴۵*
۵	مطلوب من است که در مقایسه با همسرم، بیشتر من حمایتگر و امنیت دهنده باشم.	۰/۶۱	۰/۵۲	۰/۵۱*
۶	تلاش می کنم تا در زندگی مشترک بگونه ای باشم که مسئولیت های بیشتری به من محول شود.	۰/۵۷	۰/۵۱	۰/۴۵*
۷	لازم می دانم که در زندگی مشترک، تصمیمات مهم زیر نظر من گرفته و اجرا شوند.	۰/۵۶	۰/۴۶	۰/۴۳*
۸	احساس می کنم در زندگی مشترک، در اکثر زمینه ها از همسرم بیشتر اطلاعات دارم.	۰/۵۲	۰/۳۷	۰/۴۸*
۹	در صورتی که همسرم در برابر خواسته ها و انتظاراتم مقاومت بیجا کند، حاضرم برای پیش بردن حرف خود از حقوق عرفی، شرعی یا قانونی ام استفاده کنم.	۰/۵۱	۰/۴۳	۰/۳۳*
۱۰	از اینکه همسرم به من محتاج و وابسته باشد، حس خوبی می گیرم.	۰/۵۰	۰/۳۲	۰/۴۰*
۱۱	معتقدم هر تصمیمی که از جانب همسرم گرفته و اجرا می شود، باید مورد تأیید من باشد.	۰/۴۹	۰/۴۱	۰/۴۷*
۱۲	از اینکه در زندگی مشترک، همسرم مسئولیت های زیادی را بر عهده من بگذارد، خوشحال می شوم.	۰/۴۹	۰/۴۵	۰/۵۸*
۱۳	مطلوب من است که همسرم در تصمیم گیری های شخصی اش، نظر مثبت و اجازه مرا کسب کند.	۰/۴۸	۰/۳۹	۰/۵۶*
۱۴	تلاش می کنم در زندگی مشترک بگونه ای باشم که همسرم در شرایط بحرانی همه چیز را به من بسپارد.	۰/۴۶	۰/۳۸	۰/۵۴*
عشق				
۱۵	نیاز دارم که در زندگی مشترک احساس کنم همسرم برای خودم و نظراتم اهمیت قائل است.	۰/۷۶	۰/۶۰	۰/۷۲*
۱۶	هر از چند گاهی نیاز دارم مجدداً فضای مربوط به دوران قبل از ازدواجم را با دوستان همجنس و خانواده ام تجربه کنم.	۰/۶۹	۰/۴۹	۰/۶۱*
۱۷	نیاز دارم که احساس کنم من برای همسرم با همه فرق دارم.	۰/۶۸	۰/۵۳	۰/۵۱*
۱۸	نیاز دارم که بدون هیچ قید و شرطی احساس کنم برای همسرم، فردی خواستنی و دوست داشتنی هستم.	۰/۶۷	۰/۵۲	۰/۵۱*
۱۹	نیاز دارم که احساس کنم برای رسیدن به اهدافم مورد تشویق همسرم هستم.	۰/۶۷	۰/۴۸	۰/۵۲*
۲۰	نیاز دارم که در زندگی مشترک احساس کنم که همسرم نسبت به من کشش و اشتیاق جنسی دارد.	۰/۶۱	۰/۴۶	۰/۶۹*
۲۱	نیاز دارم که علیرغم داشتن کاستی هایی در مقایسه با دیگران، در زندگی مشترک از جانب همسرم پذیرفته شوم.	۰/۶۱	۰/۳۹	۰/۵۵*
۲۲	نیاز دارم که احساسات عاشقانه بین من و همسرم نمود و بروز پیدا کند.	۰/۵۳	۰/۴۲	۰/۶۵*
۲۳	نیاز من در ارتباط با همسرم این است که بتوانم با او گفتگو کنم.	۰/۵۱	۰/۳۱	۰/۶۵*
۲۴	در زندگی مشترک نیاز دارم که احساس کنم من و همسرم متقابلاً برای خوشحالی یکدیگر تلاش می کنیم.	۰/۴۲	۰/۲۱	۰/۴۳*
تفریح				
۲۵	در هفته ای که به همراه همسرم کارهای غیر جدی و غیر رسمی (مانند ورزش، طبیعت گردی، فیلم دیدن، تئاتر، رستوران) انجام ندهیم، احساس می کنم که آن هفته، هفته دلچسب و جالبی نبوده است.	۰/۶۱	۰/۴۴	۰/۴۱*
۲۶	اگر هر روز یک فعالیت یا یک تفریح لذتبخش را به همراه همسرم انجام ندهم، کسل و بی حوصله می شوم.	۰/۵۹	۰/۴۸	۰/۴۹*
۲۷	در طول هفته، نیاز دارم که به همراه همسرم حداقل یک روز را به انجام فعالیت های مفرح اختصاص دهیم.	۰/۵۸	۰/۴۱	۰/۵۳*
۲۸	هر زمان که به همراه همسرم به برنامه های تفریحی فکر می کنیم و برای آنها برنامه ریزی می کنیم، هیجان زده می شوم.	۰/۵۶	۰/۴۸	۰/۴۷*
۲۹	اینکه من و همسرم به طور موقت نتوانیم به مدت یک ماه در فعالیت های مفرح و برنامه های تفریحی شرکت داشته باشیم، برایم سخت و ناراحت کننده است.	۰/۵۵	۰/۳۸	۰/۶۱*
۳۰	در طول هفته، نیاز دارم که به همراه همسرم حداقل یک روز را به انجام فعالیت های مفرح اختصاص دهیم.	۰/۵۳	۰/۴۳	۰/۵۹*
۳۱	یکی از معیارهای مهم ازدواج از نظر من، شوخ طبع بودن طرف مقابل است.	۰/۵۱	۰/۳۴	۰/۴۲*
۳۲	سعی می کنم در زندگی مشترک برنامه هایی را ترتیب دهم که از طریق آنها، من و همسرم با همدیگر چیزهایی را یاد بگیریم که قبلاً بلد نبوده ایم.	۰/۴۹	۰/۴۱	۰/۵۸*
۳۳	از اینکه در زندگی مشترک، هر هفته ام را با یک روال روتین و تکراری سپری کنم خسته می شوم.	۰/۴۸	۰/۳۳	۰/۵۵*
۳۴	در زندگی مشترک، به دنبال شوخی کردن، مسخره بازی در آوردن و خندیدن با همسرم هستم.	۰/۴۷	۰/۳۲	۰/۶۲*

۱۱/۴۱*	۰/۵۳	۰/۳۸	۰/۴۴	از نظر من شوخی کردن و خندیدن جزء مهمی از زندگی مشترک محسوب می‌شود.	۳۵
۱۱/۸۵*	۰/۵۵	۰/۳۴	۰/۴۴	اگر هر هفته با اقوام و یا دوستان مشترکمان رفت و آمد نداشته باشیم، کسل و بی‌حوصله می‌شوم.	۳۶
۱۰/۸۰*	۰/۵۰	۰/۳۲	۰/۴۲	در زندگی مشترک به دنبال این هستم که به همراه همسرم چیزها، کارها و جاهای جدیدی را تجربه کنیم.	۳۷
آزادی					
۱۴/۶۰*	۰/۶۶	۰/۴۳	۰/۶۲	نیاز دارم که بتوانم در روابط اجتماعی ام (اعم از انتخاب دوست‌هایم، نحوه و میزان معاشرت با افراد) مستقل از نظر همسر و مطابق با میل خودم رفتار کنم.	۳۸
۱۳/۱۹*	۰/۶۰	۰/۴۸	۰/۶۰	هر از چندگاهی نیاز دارم مجدداً فضای مربوط به دوران قبل از ازدواجم را با دوستان همجنس و خانواده‌ام تجربه کنم.	۳۹
۱۱/۹۲*	۰/۵۱	۰/۴۱	۰/۵۸	از اینکه به طور روزانه موظف به انجام برخی مسئولیت‌ها و وظایف در زندگی مشترک باشم، احساس اسارت می‌کنم.	۴۰
۱۴/۴۰*	۰/۶۰	۰/۳۸	۰/۵۸	نیاز دارم که در انجام فعالیت‌های اقتصادی (نحوه خرج کردن پول، سر کار رفتن یا نرفتن، پس‌انداز و سرمایه‌گذاری کردن)، مستقل از نظر همسر و مطابق با میل خودم رفتار کنم.	۴۱
۱۶/۶۱*	۰/۶۷	۰/۴۲	۰/۵۶	نیاز دارم که در زندگی مشترک همچنان هویت و شخصیتی مستقل از همسرم داشته باشم.	۴۲
۱۳/۵۳*	۰/۵۷	۰/۴۷	۰/۵۶	برایم مهم است که در زندگی مشترک، استقلال فردی‌ام به رسمیت شناخته شود.	۴۳
۹/۳۳*	۰/۴۱	۰/۳۵	۰/۴۹	از اینکه نتوانم در زندگی مشترک به تنهایی، تجربیات جدیدی را کسب کنم، احساس اسارت خواهم کرد.	۴۴
امنیت					
۱۲/۴۶*	۰/۵۶	۰/۴۳	۰/۶۳	برای آینده زندگی مشترکمان تلاش می‌کنم ماهانه مقداری پول پس‌انداز کنم.	۴۵
۱۴/۷۲*	۰/۶۱	۰/۴۰	۰/۵۸	در زندگی مشترک مطلوب است تلاش کنیم برای روز مبادا یک اندوخته مالی داشته باشیم.	۴۶
۱۷/۴۵*	۰/۶۹	۰/۴۵	۰/۵۶	تلاش می‌کنم که با در نظر گرفتن مسائل آینده، هزینه‌های جاری زندگی مشترک را مدیریت کنم.	۴۷
۱۶/۴۸*	۰/۶۶	۰/۳۶	۰/۵۲	در زندگی مشترک باید با توجه به میزان درآمدمان، برای خرج کردن پول‌ها محدودیت قائل شویم.	۴۸
۱۷/۲۵*	۰/۶۹	۰/۳۳	۰/۵۱	بخشی از پول‌هایم را در مواردی که احتمال دارد در آینده سودآور یا دارای کاربری باشد، هزینه می‌کنم.	۴۹

$P < 0.001$ * $p < 0.05$ ** $KMO = 0.91$ Bartlett's Test of Sphericity $Chi-Square = 170.27/85$ $df = 465$ $sig = 0.0001$

باشد. گویه‌های باقی‌مانده در تحلیل عاملی اکتشافی در تحلیل عاملی تأییدی نیز استفاده شدند. بارهای عاملی و معناداری هر یک از گویه‌ها در جدول ۱ ارائه شده است. هر یک از بارهای عاملی که مقدار t کمتر از $1/96$ داشتند از تحلیل کنار گذاشته می‌شدند که در اینجا نتایج نشان داد همه گویه‌ها، مقداری بزرگتر از این مقدار دارند (شکل ۲). شاخص‌های برازش مدل شامل برازش مقایسه‌ها ($CFI = 0.95$)، نیکویی برازش ($GFI = 0.94$)، نرم شده نیکویی برازش ($AGFI = 0.95$) و ریشه دوم میانگین مجذورات خطای تقریب ($RMSEA = 0.07$) همگی در سطح مطلوب بودند و برازش داده‌ها با مدل مفهومی آزمون را تأیید کردند. همبستگی بین مؤلفه‌های مقیاس زناشویی سنجش نیازهای اساسی و پرسشنامه نیازهای اساسی (سالاری و صاحبی، ۱۳۸۳) به عنوان درستی همگرا در نظر گرفته شد. به این منظور، از ۶۶ نفر آزمودنی خواسته شد که به پرسشنامه نیازهای اساسی نیز پاسخ بدهند.

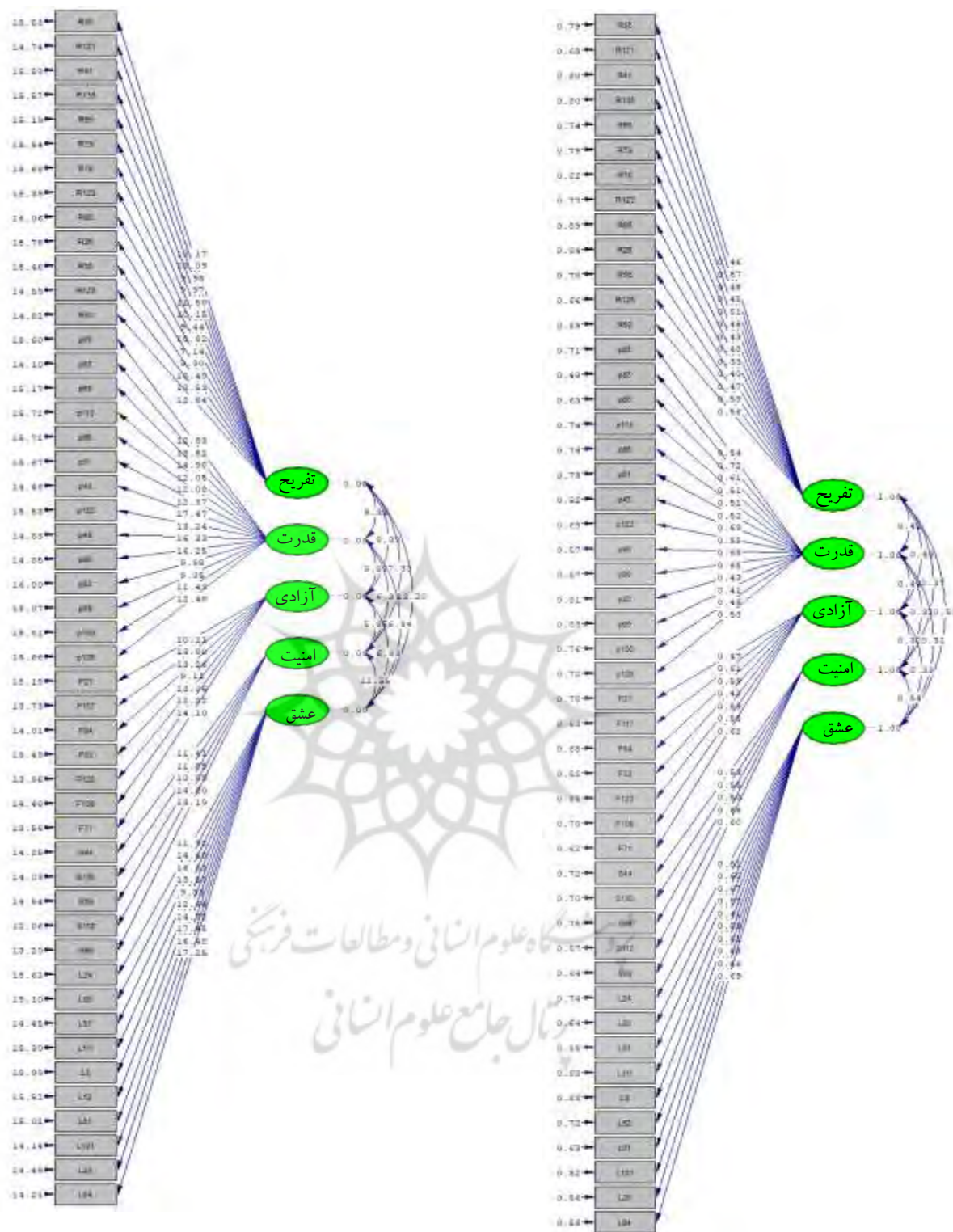
نمودار سنگ‌ریزه

شکل ۱. نمودار سنگ‌ریزه‌ها در تحلیل عاملی اکتشافی

بعلاوه نمودار سنگ‌ریزه‌ها که در شکل ۱ ارائه شده است، نشان می‌دهد که شیب ارزش‌ها در عامل‌های پنجم به بعد بسیار ناچیز است و نمی‌توان سهمی را برای آنها در نظر گرفت. بعلاوه عامل‌های بعدی مقدار واریانس کمتر از ۲ درصد را تبیین می‌کردند. جدول ۱ بارهای عاملی و سهم اشتراک گویه‌های هر عامل را نشان می‌دهد. در واقع بارهای عاملی همبستگی هر سؤال با هر عامل است.

تحلیل عاملی تأییدی: در ادامه با استفاده از نیمه دوم داده‌ها، تحلیل عاملی تأییدی انجام شد. نیمه دوم داده‌ها به صورت تصادفی از بین داده‌های ۱۰۴۹ نفر انتخاب شده بود تا معرف جامعه هدف

ب. آماره معناداری t

الف. بارهای عاملی استاندارد شده

شکل ۲. مدل مفهومی آزمون شده در تحلیل عاملی تأییدی با بارهای عاملی و آماره معناداری t

جدول ۲. میانگین و انحراف استاندارد مقیاس زناشویی سنجش نیازهای اساسی و مقیاس گلاسر، ماتریس همبستگی (درستی همگرا)											
ردیف	متغیر	مقیاس ساخته شده				مقیاس گلاسر				SD	M
		SD	M	۱	۲	۳	۴	۵	۶		
۱	قدرت	۹/۲۰	۴۳/۶۳	۰/۲۰	۰/۱۸	۰/۲۰	۰/۱۸	۰/۳۸*	۳/۷۵	۲۵/۵۱	
۲	عشق	۵/۹۹	۴۱/۳۱	۰/۱۲	۰/۵۱*	۰/۵۱*	۰/۱۴	۳/۵۹	۲۷/۸۳	۲۵/۵۱	
۳	تفریح	۷/۸۱	۴۴/۳۷	۰/۳۰**	۰/۵۶*	۰/۱۹	۰/۲۴**	۴/۵۸	۲۶/۰۳	۲۶/۰۳	
۴	آزادی	۵/۰۲	۲۲/۹۱	۰/۲۳**	۰/۵۵*	۰/۲۷**	۰/۰۲	۳/۷۴	۲۵/۳۷	۲۵/۳۷	
۵	امنیت	۳/۲۴	۱۹/۶۶	۰/۴۵*	۰/۳۲*	۰/۰۴	۰/۱۱	۳/۱۶	۲۵/۸۰	۲۵/۸۰	
۶	نیازها	۲۱/۷۸	۱۷۱/۸۸	۰/۲۸**	۰/۳۸*	۰/۵۰*	۰/۲۴**	۱۳/۹۲	۱۲۹/۷۷	۱۲۹/۷۷	

$P < 0.01$ * $P < 0.05$ **

جدول ۲، شاخص‌های توصیفی و همبستگی بین دو مقیاس را نشان می‌دهد. عناصر قطری به دست آمده از همبستگی بین دو مقیاس وجود درستی همگرا را تأیید کرد.

جدول ۲، شاخص‌های توصیفی و همبستگی بین دو مقیاس را نشان می‌دهد. عناصر قطری به دست آمده از همبستگی بین دو مقیاس وجود درستی همگرا را تأیید کرد.

جدول ۳. میانگین و انحراف استاندارد مؤلفه‌های نیاز در مقیاس زناشویی سنجش نیازهای اساسی در دو مرحله اجرا											
ردیف	متغیر	اجرای نخست				بازآزمایی				SD	M
		SD	M	۱	۲	۳	۴	۵	۶		
۱	قدرت	۹/۲۰	۴۳/۶۳	۰/۲۰	۰/۱۸	۰/۲۰	۰/۱۸	۰/۳۸*	۳/۷۵	۲۵/۵۱	
۲	عشق	۵/۹۹	۴۱/۳۱	۰/۱۲	۰/۵۱*	۰/۵۱*	۰/۱۴	۳/۵۹	۲۷/۸۳	۲۵/۵۱	
۳	تفریح	۷/۸۱	۴۴/۳۷	۰/۳۰**	۰/۵۶*	۰/۱۹	۰/۲۴**	۴/۵۸	۲۶/۰۳	۲۶/۰۳	
۴	آزادی	۵/۰۲	۲۲/۹۱	۰/۲۳**	۰/۵۵*	۰/۲۷**	۰/۰۲	۳/۷۴	۲۵/۳۷	۲۵/۳۷	
۵	امنیت	۳/۲۴	۱۹/۶۶	۰/۴۵*	۰/۳۲*	۰/۰۴	۰/۱۱	۳/۱۶	۲۵/۸۰	۲۵/۸۰	
۶	نیازها	۲۱/۷۸	۱۷۱/۸۸	۰/۲۸**	۰/۳۸*	۰/۵۰*	۰/۲۴**	۱۳/۹۲	۱۲۹/۷۷	۱۲۹/۷۷	

چنانکه در جدول ۳ ملاحظه می‌شود، در قدرت، عشق، تفریح، آزادی، امنیت و کل مقیاس به ترتیب آلفای کرونباخ ۰/۸۶، ۰/۸۰، ۰/۷۳، ۰/۶۹ و ۰/۹۰ بدست آمد. در آخر همبستگی بین نمرات مقیاس زناشویی سنجش نیازهای اساسی در اجرای نخست و دوم به عنوان بازآزمایی و شاخصی دیگر برای محاسبه قابلیت اعتماد، آزمون شد. مقدار قطری همبستگی هر عامل دو مرحله اجرا را نشان می‌دهد که برابر با ۰/۸۴، ۰/۸۱، ۰/۸۸، ۰/۸۴، ۰/۷۲ و ۰/۹۱ است. با توجه به مقدار بدست آمده قابلیت اعتماد مطلوب است.

نتایج مربوط به درستی سازه (تحلیل عاملی اکتشافی و تأییدی)، همراستا با دیدگاه گلاسر مبنی بر وجود ۵ نیاز اساسی در انسان (گلاسر، ۱۹۹۸)، وجود پنج عامل قدرت، امنیت، عشق، آزادی و تفریح را تأیید کرد. این پنج عامل روی هم‌رفته توانستند ۴۲/۲۴ درصد واریانس کل را تبیین کنند.

علاوه بر این، نتایج همبستگی بدست آمده بین مؤلفه‌های مقیاس ساخته شده با مؤلفه‌های پرسشنامه نیازهای اساسی (سالاری و صاحبی، ۱۳۸۳)، مؤید دیگری بر درستی مقیاس زناشویی سنجش نیازهای اساسی است. این یافته‌ها، ویژگی‌های روانسنجی مربوط به درستی مقیاس ۴۹ گوی‌های مقیاس زناشویی سنجش نیازهای اساسی را تأیید می‌کند.

همچنین همسانی درونی گویه‌ها و زیرمقیاس‌های آن بر حسب ضرایب آلفای کرونباخ محاسبه شد و مورد تأیید قرار گرفت و قابلیت بازآزمایی مقیاس بر اساس ضرایب همبستگی بین نمرات ۸۰ شرکت‌کننده در دو نوبت با فاصله دو تا سه هفته برای زیرمقیاس‌های

بحث و نتیجه‌گیری

هدف از پژوهش حاضر ساخت و درستی آزمایشی مقیاس زناشویی سنجش نیازهای اساسی بود. یافته‌های پژوهش حاضر ویژگی‌های روانسنجی مقیاس زناشویی سنجش نیازهای اساسی شامل درستی سازه، درستی همگرا، همسانی درونی و قابلیت اعتماد بازآزمایی را در نمونه‌ای از متأهلین تأیید کرد.

برای بررسی شدت و اولویت‌بندی نیازهای اساسی در زوج‌درمانی و مشاوره‌های پیش از ازدواج به کار برده شود. از آنجایی که تاکنون هیچ ابزاری در راستای سنجش عینی نیازهای اساسی که مختص به بافتار خانواده باشد، طراحی نشده، مهمترین دستاورد این پژوهش عینیتی است که از نیازهای اساسی در زندگی مشترک به زوجین یا افرادی که قصد ازدواج دارند، ارائه می‌دهد و به آنها کمک می‌کند تا به تصویری روشن و قابل درکی از نیازهای خود و دیگری دست یابند و در نتیجه سطح بالاتری از رضایت‌مندی زناشویی را تجربه کنند.

این مقیاس علیرغم برخورداری از درستی و قابلیت اعتماد، در عین حال با محدودیت‌های اجرایی همراه است. از آنجا که ارضای نیازهای اساسی و تعاریف این نیازها تحت تأثیر بافتارهای فرهنگی، سیاسی - اجتماعی و اقتصادی قرار دارند (سانچز و گاریژا، ۱۹۹۵)، این مقیاس ممکن است در فرهنگ‌های جوامع دیگر معتبر نباشد. زیرا گویه‌های این مقیاس بر اساس مفاهیم ارائه شده از نیازهای اساسی ساخته شده که طی یک مطالعه کیفی از جامعه متأهلین ساکن در تهران بدست آمده است (معارف، ۱۳۹۸). بنابراین پیشنهاد می‌شود پژوهش‌هایی در آینده جهت هنجاریابی این مقیاس در بافتارهای فرهنگی و اقتصادی گوناگون صورت پذیرد.

منابع

دارابی، طاهره (۱۳۹۴). ویژگی‌های روانسنجی آزمون نیازهای اساسی انسان و رابطه آن با سازگاری در دانش‌آموزان دوره متوسطه شهر تهران. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، چاپ نشده، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران مرکز.

سالاری، ملیحه و صاحبی، علی (۱۳۸۳). بررسی رابطه بین تطبیق نیازهای بنیادین زوجین و میزان رضایت از ازدواج در زوج‌های ساکن در شهر مشهد. پایان‌نامه کارشناسی ارشد روانشناسی بالینی، چاپ نشده، دانشگاه فردوسی مشهد.

معارف، منا (۱۳۹۸). بومی‌سازی نظریه انتخاب بر مبنای تجربه زیسته متأهلین از معنای پنج نیاز اساسی گلسر. پایان‌نامه دکتری، چاپ نشده، دانشگاه الزهراء.

Brown, T., & Swenson, S. (2005). Identifying Basic Needs: The Contextual Needs Assessment. *International Journal of Reality Therapy*, 24(2), 7-10.

Christensen, T. M., & Gray, N. D. (2002). The application of reality therapy and choice theory in relationship counseling, an interview with Robert Wubbolding. *The Family Journal: Counseling and Therapy for Couples and Families*, 12(2), 244-248.

نیازهای اساسی و همچنین برای نمره کل مقیاس نیازهای اساسی در یکی از سطوح $p < 0.01$ و $p < 0.05$ معنادار محاسبه شد. این ضرایب نشانه قابلیت اعتماد رضایت‌بخش مقیاس ۴۹ گوی‌های مقیاس زناشویی سنجش نیازهای اساسی است.

نتایج این پژوهش از آنجا که نشانگر وجود پنج نیاز عشق، امنیت، آزادی، تفریح و قدرت در شرکت‌کنندگان مورد مطالعه بود، نه تنها ادعای نظریه انتخاب درباره همگانی و فارغ از فرهنگ بودن پنج نیاز اساسی را تأیید (گلسر، ۱۹۹۸؛ ووبلدینگ، ۲۰۰۰)، بلکه همچنین از قابلیت کاربرد این نظریه در جلسات مشاوره و روان‌درمانی در جامعه ایرانی حمایت می‌کند. بر طبق نظریه انتخاب، بدون در نظرگیری فرهنگ، تمامی رفتار انسان توسط این پنج نیاز اساسی برانگیخته می‌شود (گلسر، ۱۹۹۸؛ ووبلدینگ، ۲۰۰۰) که واقعیت‌درمانی را قادر می‌سازد تا مبتنی بر این اصل جهان شمول، در فرهنگ‌ها و بسیاری از کشورها، آموزش داده و بکار برده شود (ووبلدینگ و همکاران، ۲۰۰۴).

پیامدهای این پژوهش در دو سطح نظری و عملی قابل استفاده خواهد بود. در سطح نظری، اگرچه برخی معتقدند واقعیت‌درمانی در مشاوره خانواده و ازدواج قابل استفاده است و می‌تواند به عنوان یک شکل عملی از خانواده‌درمانی مورد استفاده قرار بگیرد (فیتزجرالد، ۲۰۱۱؛ گراهام و همکارانش، ۲۰۱۳)، با این حال تاکنون به عنوان یک درمان نظری مؤثر در خانواده‌درمانی مورد توجه قرار نگرفته است (گراهام و همکارانش، ۲۰۱۳). ادبیات موجود نشان می‌دهد مطالعات اندکی در زمینه کاربرد واقعیت‌درمانی با زوجین و خانواده‌ها (فیتزجرالد، ۲۰۱۱؛ کریستنسن و گری، ۲۰۰۲) صورت گرفته که این امر، ضرورت انجام پژوهش‌های بیشتری به منظور حمایت از ادعاها و درستی آزمایشی نظریه‌های گلسر، ووبلدینگ و دیگر نویسندگانی که از بکارگیری نظریه انتخاب در زوج‌درمانی و خانواده‌درمانی دفاع می‌کنند را نمایان می‌سازد (فیتزجرالد، ۲۰۱۱). در این راستا یافته‌های پژوهش حاضر ضمن تأیید ابعاد سازه نیازهای اساسی، از آنجا که بر خلاف غفلت نظریه انتخاب (گراهام و همکاران، ۲۰۱۳)، مضامین بین‌فردی نیازهای اساسی را مورد توجه قرار می‌دهد، می‌تواند به تعیین جایگاه این نظریه در میان نظریه‌های خانواده‌درمانی و زوج‌درمانی کمک کند.

در سطح عملی نیز، بر اساس یافته‌های پژوهش حاضر، مقیاس زناشویی سنجش نیازهای اساسی می‌تواند به عنوان مقیاسی معتبر،

- Fitzgerald, A. L. (2011). Reality therapy for marital and family systems counseling. *Counseling and Wellness: A Professional Counseling Journal*, 2, 88-100.
- Glasser, W. (1998). *The choice theory: A new psychology of personal freedom*. New York, NY: HarperCollins.
- Glasser, W., & Glasser, C. (2000). *Getting together and staying together: solving the Mystery of Marriage*. New York: HarperCollins.
- Graham, M. A., Sauerheber, J. D., & Britzman, M. J. (2013). Choice theory and family counseling: A pragmatic, culturally sensitive approach. *The Family Journal*, 21(2), 230-234.
- Huffstetler, B. C., Mims, S. H., & Thompson, C. L. (2004). Getting Together and Staying Together: Testing the Compatibility of the Need-Strength Profile and the Basic Needs Inventory. *International Journal of Reality Therapy*, 23(2), 4-8.
- Kline, R. B. (2010). *Principles and practice of structural equation modeling*. New York: Guilford Press.
- Robey, P. A., Wubbolding, R. E., & Carlson, J. (2012). *Contemporary issues in couple counseling: A choice theory and reality therapy approach*. NY: Routledge.
- Sanchez, W., & Garriga, O. (1995). Reality therapy, control theory and Latino activism: Towards empowerment and social change. *Journal of Reality Therapy*, 15 (1), 3-14.
- Smadi, A. A. (1991). Dynamics of marriage as interpreted through control theory. *Journal of Reality Therapy*, 10 (2), 44-50.
- Wubbolding, R. (2000). *Reality therapy for the 21st century*. Philadelphia, PA: Brunner Routledge
- Wubbolding, R. E., Brickell, J., Imhof, L., Kim, R. I., Lojk, L., & Al-Rashidi, B. (2004). Reality therapy: A global perspective. *International Journal for the Advancement of Counselling*, 26(3), 219-228.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی